

NORLAM

THE NORWEGIAN MISSION OF RULE OF LAW ADVISERS TO MOLDOVA

MISIUNEA NORVEGIANĂ DE EXPERTI PENTRU PROMOVAREA SUPREMAȚIEI LEGII ÎN MOLDOVA
50, Vasile Alecsandri str., MD 2012, Chisinau, Moldova
Phones: (+373-22) 27 43 30, 83 81 92, 83 81 93, Fax: (+373-22) 27 43 30

Traducere din limba engleză

12 iunie 2011

Ministerului Justiției al Republicii Moldova

Procuraturii Generale a Republicii Moldova

Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova

Nota informativă nr. 3: COMENTARIILE EXPERTILOR NORLAM PE MARGINEA UNOR ASPECTE ALE REFORMEI JUSTIȚIEI

PORNIREA URMĂRIRII PENALE

O succintă descriere a practicii norvegiene

1) Introducere

Conform sistemului nostru de drept, este foarte important ca urmărirea penală să fie pornită cât mai curînd posibil pentru a asigura respectarea drepturilor omului în cadrul tuturor măsurilor de urmărire penală care aduc atingere drepturilor cetățenilor. În acest sens, nu este acceptabilă nici o etapă preliminară a anchetei care să se desfășoare în afara prevederilor Codului de procedură penală. În sistemul nostru, o astfel de investigație nu ar fi acceptabilă chiar dacă rezultatele acesteia nu vor fi utilizate ulterior în instanța de judecată.

Aceasta, însă, nu înseamnă că etapa inițială a urmăririi penale nu poate fi păstrată secretă o perioadă de timp. Totuși, în aceste situații se aplică cerința strictă a legalității în conformitate

cu prevederile Capitolului “*Măsurile speciale de investigații în cazuri serioase*” din Codul de procedură penală al Norvegiei.

Trebuie de menționat faptul că juriștii norvegieni înțeleg că prin Convenția europeană au fost stabilite niște cerințe stricte de legalitate aplicabile organelor de stat competente să organizeze și să desfășoare urmărirea penală. Conform principiului de interpretare autonomă, nu contează dacă potrivit legislației naționale urmărirea penală este divizată în două faze, din care una este preliminară și secretă, iar cealaltă – deschisă, ci contează conținutul real al acestora. Anume din acest motiv, Curtea europeană va trata ambele faze drept urmărire penală căreia îi sînt aplicabile cerințele legale stricte.

2) Diferite circumstanțe care duc la pornirea urmăririi penale

2.1 Plîngerile cetățenilor și modul de gestionare inițială a acestora

Majoritatea dosarelor penale sînt pornite în baza plîngerilor parvenite din partea persoanelor care consideră că au devenit victime ale infracțiunilor, fie că asemenea plîngeri se depun nemijlocit de persoanele respective fie că de rudele apropiate ale acestora. Este vorba de orice tip de infracțiuni: furt, jaf, escrocherie, vătămarea integrității corporale, acțiuni violente cu caracter sexual, etc.

Urmărirea penală se pornește imediat după parvenirea plîngerii scrise sau imediat după ce au fost făcute declarațiile respective la organele de poliție. Concomitent, este desemnat un ofițer de urmărire penală responsabil de cauză și un procuror de serviciu. În Norvegia, nici un dosar penal nu poate fi pornit fără a se desemna și un procuror în acest sens. Procurorului nu i se cere acceptarea desemnării sale, acesta doar fiind înștiințat despre desemnarea sa prin intermediul unui mesaj electronic primit prin sistemul intern de gestionare a dosarelor.

Conform sistemului norvegian, ofițerul de poliție care primește o plîngere nu poate refuza acceptarea acesteia. Toate plîngerile urmează a fi înregistrate cu atribuirea numărului de dosar. Totodată, orice dosar poate fi ușor încetat de către procuror prin intermediul unor motive tipizate, cum ar fi, de exemplu, “plîngerea se referă la circumstanțele ce nu constituie faptă pasibilă de pedeapsa penală (de exemplu, raporturi juridice civile)”, “lipsesc motive rezonabile pentru a porni urmărirea penală”, “nu există informații care ar permite identificarea infractorului” sau “bănuitul este decedat”. După efectuarea unui volum de investigații, urmărirea penală se poate înceta din motivul “lipsei de probe” ceea ce nu permite investigare de mai departe a cauzei, sau dacă există careva probe, însă acestea nu sînt suficiente pentru întocmirea rechizitoriului sau pentru emiterea actului de penalizare opțional etc., și este imposibil de a acumula probe noi (acesta este motivul cel mai des utilizat în vederea încetării urmăririi penale în Norvegia, formulat în felul următor: “cauza încetată din motivul insuficienței probelor”). Există aproximativ 38 motive standard ce pot fi invocate la încetarea urmăririi penale, toate acestea fiind aplicabile la discreția procurorului. Din acest număr, 15 motive se referă la cauză (adică, dosarele penale pe care bănuții nu au fost identificați) și 23 motive se referă la bănuitul.

La luarea deciziei de a înceta urmărirea penală în mod automat se generează o înștiințare adresată persoanei care a depus plîngerea respectivă și persoanei bănuite, cu mențiunea că această decizie poate fi contestată. Dacă va fi necesar, vom pregăti o notă informativă separată în care vom descrie sistemul de procesare a unor astfel de contestații.

2.2 Apeluri de urgență

Organele de poliție reacționează la apelurile de urgență parvenite din partea cetățenilor și se deplasează la fața locului cât mai repede posibil. Dacă există temeiuri rezonabile de a crede în comiterea unei infracțiuni, urmărirea penală poate fi pornită de către ofițerul de poliție imediat după operațiunea de salvare, cînd nu mai există risc pentru viața sau sănătatea persoanei. Toate apelurile de urgență la poliție sînt înregistrate audio și se anexează la dosar atît în format electronic pe CD cît și în forma unei descifrări pe suport de hîrtie. În ședința de judecată se reproduc astfel de înregistrări audio, de exemplu, apel telefonic de la fața locului comiterii unui omor.

2.3 Activitatea organelor de poliție

Ofițerii de poliție pot afla despre comiterea infracțiunii și în timpul patrulării străzilor, atunci ei trebuie să reacționeze imediat. În astfel de situații, urmărirea penală este pornită la fel ca și în cazul apelurilor de urgență.

Organele de poliție pot recepționa și colecta informații care se pot solda cu pornirea urmării penale. În astfel de situații, iese în evidență legătura dintre activitatea operativă de investigații desfășurată de organele de poliție și pornirea urmării penale, a se vedea p. 3 de mai jos.

Pe unele categorii de infracțiuni, organele de poliție sînt obligate să pornească urmărirea penală și să efectueze investigații, indiferent de existența sau lipsa bănuielii privind comiterea unei infracțiuni. Este vorba de situații cum ar fi decesul pruncului, decesul deținutului, incendiul în case de locuit, precum și infracțiuni grave comise de persoane care nu au împlinit vîrsta minimă de survenire a răspunderii penale. Procedura este unica pentru toate aceste situații: pornirea urmării penale, atribuirea numărului, desemnarea ofițerului de urmărire penală responsabil de cauză și a procurorului.

2.4 Pornirea urmării penale de către procuror

În Norvegia, procurorii au dreptul de a ordona ofițerului de poliție să pornească urmărire penală. Deși, astfel de situații nu sînt frecvente, în cele mai dese ori această procedură se aplică atunci cînd lucrînd la un dosar procurorul identifică alți complici împotriva cărora trebuie pornită urmărirea penală sau dacă, în cadrul ședinței de judecată, procurorul descoperă că este evident că martorul minte și acest fapt poate fi dovedit.

2.5 Alte autorități publice

Există mai multe autorități publice în componența cărora intră unități de supraveghere în domeniile de resort, acestea având atribuție de a adresa plîngeri organelor de poliție în vederea inițierii urmăririi penale. De exemplu, agențiile de asistență socială pot adresa plîngeri în legătură cu informațiile frauduloase prezentate în vederea obținerii indemnizațiilor necuvenite, organele fiscale, organele inspecției muncii, de exemplu, pentru lipsa măsurilor de protecție pe teritoriul șantierului, organele vamale, autoritățile publice din domeniul agriculturii, de exemplu, în cazul poluării mediului înconjurător sau maltratării animalelor etc.

Toate asemenea plîngeri duc la pornirea urmăririi penale, cu desemnarea ofițerului de urmărire penală și a procurorului după cum se descrie în p 1.2. mai sus. Trebuie de menționat că, deseori, reprezentanții acestor autorități publice participă în proces în calitate de martori, explicînd cum a fost descoperită fapta respectivă.

3 Activitatea operativă de investigații desfășurată de organele de poliție și pornirea urmăririi penale

Ținem să atenționăm că în cazul în care acțiunile organelor de poliție întreprinse în vederea descoperirii infracțiunilor, pot avea consecințe pentru drepturile persoanei, urmează a fi aplicate toate garanțiile prevăzute în lege. Aceasta regulă se aplică chiar și atunci cînd persoana concretă încă nu a fost identificată. Este suficient ca procedeele aplicate să poată produce consecințe pentru drepturile cuiva.

În Norvegia, nu există practica verificării/investigării preliminare a bănuielilor privind comiterea unei infracțiuni. După cum a fost menționat mai sus, nici o astfel de investigare nu poate fi acceptată dacă aceasta presupune un nivel scăzut de protecție garantată prin lege pentru persoana vizată. Nici nu este acceptabil argumentul precum că probele colectate la această etapă oricum nu pot fi utilizate în instanța de judecată.

În același timp, în Norvegia, organele de poliție pot desfășura activități operative de investigații în vederea analizării, descoperirii și prevenirii infracțiunilor. Această activitate se poate solda cu pornirea urmăririi penale. De regulă, este vorba de situații în care ofițerii de poliție obțin informații suplimentare din alte cauze penale, indicii și informații din partea diferitor persoane, sau fac anumite concluzii din cele văzute la fața locului. Cu alte cuvinte, este vorba de niște procedee care nu necesită protecția garantată prin lege și asigurată prin controlul judecătoresc. Prin urmare, în Norvegia nu este posibilă interceptarea convorbirilor, efectuarea percheziției sau examinării corporale fără ca să existe un dosar penal pornit.

Această situație poate fi ilustrată prin următorul exemplu. Poliția primește informații de la o persoană dependentă de droguri reținută, precum că într-un bloc locativ se comercializează substanțe narcotice. Însă, această persoană se teme de răzbunare și refuză să facă declarații, totuși este un indiciu. În baza acestor informații, un ofițer de poliție îmbrăcat în civil merge seara la plimbare în regiunea indicată, și observă că cîteva persoane despre care el cunoaște cu certitudine că sînt dependente de droguri intră și ies din blocul locativ în cauză. Ofițerul de

poliție își amintește că în același bloc stă un cunoscut de al lui, îi bate la ușă și îl întreabă dacă poate intra pentru o mică discuție. Cunoscutul ofițerului de poliție îi povestește că mai mulți tineri intră și ies dintr-un apartament la etajul 4, atât în timpul zilei cât și pe timp de noapte, nu se rețin mult în apartament, doar câteva minute. Proprietarii acestui apartament sînt niște oameni cumsecade, care actualmente trăiesc peste hotare, iar apartamentul este închiriat de niște studenți pe care nu îi cunoaște.

Ofițerul de poliție consideră că informațiile obținute sînt suficiente pentru a porni urmărirea penală. A doua zi el întocmește un raport privind cele observate. Acest raport este și documentul nr. 1 pe lista rapoartelor de poliție incluse în dosar. După aceasta, ofițerul de poliție contactează procurorul de serviciu și îi comunică informațiile respective. Procurorul va aprecia dacă este necesar de a lua măsuri în vederea reținerii persoanelor din apartament și efectuării percheziției.

Ulterior, dacă cauza va fi transmisă în instanța de judecată, procurorul poate cita pe ofițerul de poliție respectiv în ședința de judecată în calitate de martor.

Jogeir Nogva

Expert în cadrul Misiunii, procuror